

Tarczai Béla fotóművész köszöntése 90. születésnapja alkalmából

Elhangzott: 2012. 12. 12-én – Miskolcon, a Feledy-házban

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Ünnepe!

A számmisztikával foglalkozók szerint különleges nap ez a mai, hiszen a mai dátumban háromszor is szerepel a 12-es szám; erre legközelebb száz év kerül újra sor. Tizenkét hónapból áll egy esztendő, kétszer 12 órából egy nap, 5-ször 12 másodperc egy perc, és 5-ször 12 perc ad ki egy órát. Tizenkét apostolról, kőművesről tudunk, beszélünk... Ha összeadjuk a három darab 1-es és három 2-es számot, akkor pedig 9 az eredmény, amelyet a hozzáértők nagyon szerencsés számnak tartanak. Ha a kilenceshez egy nullát illesztünk, akkor pedig máris helyben vagyunk.

Tarczai Béla, ahogyan ma megtiszteljük: Béla bácsi ez év október 21-én betöltötte a 90-et.

Ő még emlékszik a remek Kazal László ötvenes-évek-beli bugyuta csasztuska-dalára: „*Tíz perc nagy idő Elemér.*” Béla bácsi majdnem 5 milliószor 10 percet számlálhat a 90 évével. És még hozzá sem adtam az október 21-e óta eltelt percek, a jövőről pedig egyelőre ne is beszéljünk. Ez aztán tényleg nagy idő Elemér, mondhatnánk. Ez aztán tényleg nagy idő, Béla bácsi, mondjuk most – szeretettel.

Fotóművész: profi; és ember – civilben. Nem mintha a kettőt külön lehetne választani, az ő esetében pedig végképp nem, én most mégis a civilről, az emberről szeretnék szólni, hiszen ezt követően pálya-, sors-és művésztársa: Sidló Gábor doktor úr méltatja majd Béla bácsit, mint elsősorban fotóművészt. Még az se zavarjon meg bennünket, hogy a miskolci művészeket bemutató egyik internetes oldalon a festők között szerepel; mert végül is...

Akik itt és most megtiszteljük őt (Ő pedig megtisztel bennünket), elsősorban a fotózáshoz kapcsolódó munkásságát ismerjük, pedig mennyi minden más fért bele ebbe a 9 évtizedbe...

Már születésének évébe is. Kérem, bocsássák meg nekem – internetfüggőségben szenvedő laudátornak –, hogy olcsó eszközökkel élek, de nem tudtam ellenállni a kísértésnek (és a buta kordivatnak), hát megnéztem: 1922-ben milyen közegben is látta meg a napvilágot Béla bácsi?

Ebben az évben a Szlovák Néppárt a nemzetgyűlésben betervezte első hivatalos tervezetét Szlovákia autonómiájának törvénybe iktatására. Befejezi működését a kassai jogakadémia. Törökországban eltörlik a szultanátust. Vlagyimir Iljics Lenin ünnepélyesen bejelenti a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének, a Szovjetunióknak a megalakulását. Megjelenik az ifjú József Attila Szépség koldusa című kötete.

Ugyancsak ebben az évben született Nemes Nagy Ágnes költő, műfordító, Csorba István színész, Tímár Mihály alakítója az Aranyember című filmben, Telly Savalas (Kojak), amerikai színész, Göncz Árpád, köztársasági elnök, Hidegkuti Nándor, az Aranycsapat kiemelkedő csatára, Jack Kerouac amerikai író, a sajaszentpéteri Pécsi Sándor, zseniális színész, Reich Károly, grafikus, Agárdy Gábor színművész, Polcz Alaine író, pszichológus. Ekkor kapott Nobel-díjat Niels Bohr, dán fizikus, és Nobel béke-díjat a sarkokat kutató norvég Nansen.

Hát, Béla bácsi –őszintén –, ez nem akármilyen kezdés!

Bárhol kutattam, bárkit kérdeztem, mindig a fotóművészethez (az örök szerelemhez) vezetett az út. Kíváncsi voltam Béla bácsi másik énjére is. Milyen mint családapa, családfő, milyen civil foglalkozása volt, mit jelentett, jelent ő szülővárosa, Miskolc (köz)életében, mit jelent számára Miskolc?

Civil életéről oly keveset tudtam, tudunk. Pedig *szinte* egy gimnáziumba jártunk. Ő az, aki közgazdászként sokat tett munkahelyén a „FÜSZÉRT”, de legfőképp a közért. Nem véletlenül lett Gálffy Ignác–életműdíjas; és birtokol (sok más mellett) egy mindennél nagyobb díjat: **Miskolc köztiszteletben álló polgára**. Mondom ezt annak tudatában, hogy oly kevés ember vált, és mintha egyre kevesebb válna méltóvá a *köz* tiszteletére és a *polgár* címre.

Megkérdeztem néhány (Béla bácsit ismerő) barátomat, mi a véleményük, mi jut eszükbe a személyéről. Ők mondták, én csupán tolmácsolom és megerősítem – címszavakban: humanista, az egész életét a szolgálat, elhivatottság, elkötelezettség, tudatosság, öntudat jellemezte; sokszínű személyiség, kitűnő szervező, igazi pedagógus, stabil, biztos pont; bölcsesség, hatalmas tudás, szorgalom, jó kedély, szó-és mértéktartás, lelkiismeretesség, tisztesség, a zene, a képzőművészet, a szülőváros szeretete – az ő fő erényei.

Megkerülhetetlen személyiség a magyar fotóművészet és Miskolc város életében.

Hát igen, Miskolc! Tőzsér Dániel fuvolaművésztől hallottuk 33 évvel ezelőtt, amikor riportot készítettünk vele: *Az ember szülővárosa nem esztétikai kategória*. Azt hiszem, jól értelmeztük a szavakat: mint anyánkat, szeretjük hibáival, gondoljaival, bajaival, slamposságával együtt, mert a miénk, mert belőle szakadtunk ki, mert benne, általa, vele és érte is élünk. Béla bácsi miskolci képein azonban a nem esztétikus is esztétikum, mert a szeretet azzá teszi.

Fotók: fekete-fehérben. Kaján Tibor 92. éves bölcs, öreg barátunk mondja: a színeknek nincs humoruk. Az ő műfajában. A színek sokszor elfedik a lényegét, mondom én. Persze, ha nagyon akarjuk, akkor látjuk is őket. A fekete-fehér ellenére. Vagy éppen amiatt? *„Aki ezen elgondolkodik, nagy igazságoknak jöhet a nyomára”* – idézhetjük Örkényt.

Béla bácsi művei: költészet: fekete-fehérben.

Kedves-kedvenc képem 1953-ban a villanyrendőről készült. A pálya mintha a Zöld Nyilat formázná; pontosan olyanok a bazaltkövek a sínek között, mint ma, talán az akkori villamos tűnik a mainál korszerűbbnek, persze az akkori kor színvonalán. Bár..., ha ezek a bécsi villamosok beszélni tudnának... Egyébként csúsztatok, mert a sínen egy Csepel teherautó halad éppen, villamos pedig sehol. Merthogy (ha még nem említettem volna) a fotóművész krónikás is. Ma pedig divat a retro. Meg újabban a retrográd is. De erről majd máskor...

Minden sikeres ember mögött ott áll egy nő – tartja a mondás. Béla bácsi bebiztosította magát. Mögötte 4, azaz négy nő állt. Felesége és a három grácia: lányai. Hogy tulajdonképpen miért lettek gyermekei mind pedagógusok (is), az csak sejthető. Hogy miért lett szeretett felesége – civilben a Bartók Béla Művelődési Ház gazdasági vezetője, aki maga volt a megtestesült nyugalom (legyünk őszinték: Béla bácsihoz erre szükség is volt) és maga volt a derű – szinte „hadifogoly”, annak okát jól tudjuk. Íme a történet.

Béla bácsit sem kerülte el a második világháború. Hadifogoly lett, mint annyi mindenki más. Ő „nyugati”. Az ún. nyugati hadifoglyokról, helyzetükről meglehetősen hamis kép alakult

ki, összevetve a szovjet területen raboskodó honfitársainkkal. Míg keleten a csalánlevest a bányarabszolgamunkát emlegetjük, addig nyugaton a csokoládét, a szabadságot, az operett-hadifogságot képzeljük magunk elé. Pedig a légereken belül (minő abszurdum!) még börtön is volt. „*Estefelé mindenütt kis tüzek égtek. Nagyon sok tölgyfa volt a tábor mellett... Nincs is olyan rossz íze a pirított makknak.*”

Hézagpótló mű tehát Tarczai Béla: *Magyarok a nyugati hadifogolytáborokban* című könyve. Hosszú, kemény, a hitves kitartó közreműködését, segítségét igénylő mű. A több nyelven beszélő szerző német és francia dokumentum-és versfordításai gazdagítják az anyagot. A könyv azonban csak egy dolog, hiszen hihetetlen munka, szervezés volt szükséges ahhoz, hogy ne csupán emléket állítson az elmúlt éveknek, de – a táborhelyeket másokkal együtt felkeresve, a meghurcoltaknak igazságot és kárpótlást kiküzdve – jószolgálati missziót teljesítsen. Saját erkölcsi parancsa mentén. Csak úgy – mint a fényképezőgéppel –, *hagyományos módon*. Amikor pedig már a fában is digitális szűperceg...

És ma? Béla bácsi! A bot lehet fehér, de a világ nem sötét.

- Tessék, itt a titkom – mondta a róka. Nagyon egyszerű: jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.
- Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.
- Az idő, amit a rózsádra vesztegettél: az teszi olyan fontossá a rózsádat.
- Az idő, amit a rózsámra vesztegettem... – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.
- Az emberek elfelejtették ezt az igazságot – mondta a róka. – Neked azonban nem szabad elfelejtened. Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél.

Béla bácsi, Te felelős vagy értünk, akiket megszelídítettél. És mi, főleg tanítványaid százai (ezrei?) felelősek érted, életművedért, saját műveikért. Te anyagi vagyont nem gyűjtöttél, de ha most (ebben a mai világban sosem lehet tudni!) bevezetnék a szellemi, művészi, közéleti, erkölcsi vagyonadót, hát, mit mondjak? – nagy bajban lennél.

Engedd meg, hogy Nagy László *Szárnyak zenéje* című versének befejező soraival kívánjak Neked még sok egészséges és boldog évet. No és persze boldog karácsonyt és újesztendőt! Szeretteid körében, körünkben.

Szakad az ember veséje,
de az úrt álma belengi,
muszáj dicsőnek lenni,
nincs kegyelem.
Ez itt a szárnyak zenéje,
ne feledd.
Soha nem feledem.

(Némethi Lajos)